قاب جوان
ویژه‌نامه رادیو و تلویزیون روزنامه جام جم
۷ خرداد ۱۴۰۱ • شماره ۸۰۱

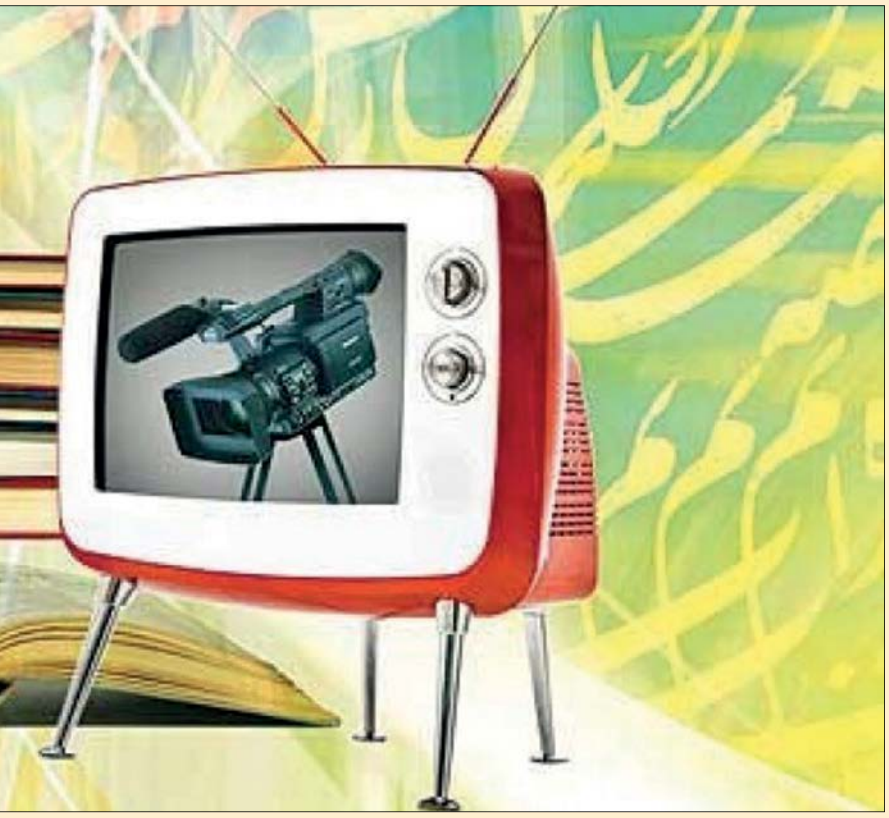
در آخرین آماری که سایت صدا و سیما ارائه کرده است این رسانه طی ۹ ماه سال ۱۴۰۰ در مجموع ۳۵۴۷ ساعت و ۲۳ دقیقه درباره «کتاب و کتابخوانی» برنامه تولید و پخش کرده است

نگاهی به برنامه‌هایی که دغدغه ایجاد ارتباط بیشتر میان جامعه و کتاب داشته‌اند

صدا، تصویر، کتاب

زینب زارع
چهارمندان
روزنامه‌نگار

تلویزیون امروز به عضوی جدایی‌ناپذیر از زندگی تبدیل شده که تاثیر زیادی بر شکل‌گیری باورها و نگرش مخاطبان دارد؛ پس چه بهتر از این ظرفیت به منظور تبلیغ کتاب و کتابخوانی و یافتن راهی برای ورود کتاب به سبد خانواده‌ها استفاده شود.
شاید اهالی فرهنگ و کتاب به یاد داشته باشند که اولین تیزر تبلیغاتی کتاب در تلویزیون چه زمانی پخش شد. روزهای آخر ماه صفر و همزمان با شهادت امام رضا(ع) در دی ماه ۹۲ سرانجام طلسم شکست و اولین تیزر تلویزیونی کتاب «اعترافات غلامان»، به نمایش درآمد و اهالی فرهنگ و کتاب را به آرزوی دیرینه خود رساند.

پیش از آن، سال ۸۹ یک بار این آرزو در آستانه برآورده شدن قرار گرفته بود. حتی برخی رسانه‌ها از علاقه‌مندان خواسته بودند برای استفاده از تخفیف ۷۰ درصدی تلویزیون به منظور تبلیغ کتاب دست بجنبانند اما این اتفاق در آن سال هیچ‌وقت تا مرحله اجرایی شدن پیش نرفت.

بعد از پخش تیزر اعترافات غلامان، خیلی از کارشناسان این اقدام را نویددهنده روزهایی بهتر برای کتاب و کتابخوانی کشور دانستند و امیدوار بودند پخش این تیزرها در رسانه ملی به افزایش کتابخوانی در کشور منجر شود.

سخنان رهبر انقلاب در جمع مسؤولان کتابخانه‌ها و کتابداران در سال ۹۰ را هم باید نقطه عطفی در این ماجرا دانست. ایشان در آن دیدار بر اهمیت تبلیغات کتاب از رسانه‌های گروهی تاکید و عنوان کردند: «کتابخوانی باید در جامعه ترویج شود. این کار برعهده همه دستگاه‌هایی است که در این زمینه مسؤولند؛ از مدارس ابتدایی بگیرید - که برنامه‌هایی باید باشد که کودکان ما را از کودکی به خواندن کتاب عادت بدهد؛ خواندن با تدبر، خواندن با تحقیق و تأمل - تا دستگاه‌های ارتباط جمعی، صدا و سیما و وسایل تبلیغاتی گوناگون.»

اما دلیل این پافشاری و تلاش‌ها برای حضور کتاب در قاب تلویزیون چیست؟ رسانه‌های ارتباطی چه با برنامه‌ریزی و چه بدون برنامه‌ریزی، آموزش‌دهنده هستند؛ چرا که مردم هر لحظه از آنها تأثیر می‌گیرند. در واقع این رسانه‌ها هستند که ارزش‌ها را شکل می‌دهند.

در بسیاری از مواقع، رسانه‌ها پا را فراتر می‌گذارند و توجه مردم را به معیارهای رفتاری و قابل قبول در جامعه و نحوه صحبت در مورد آنها جلب می‌کنند. این رسانه‌های جمعی هستند که می‌گویند چه چیزی و چه کسی در جهان اهمیت دارد و چرا. آنها باعث می‌شوند افراد به ادراکی از خود برسند و مردم را وادار می‌کنند خود را با دیگران قیاس کنند.

اهمیت آموزشی وسایل ارتباطی در جوامع معاصر به حدی است که بعضی از جامعه‌شناسان برای مطبوعات، رادیو، تلویزیون و سینما نقش آموزش دائمی قائل هستند. همین استدلال‌ها کافی به نظر می‌رسد تا متوجه شویم چرا صدا و تصویر باید در خدمت کتاب باشد.

سه هزار ساعت با کتاب

در این سال‌ها صداوسیما تنها متولی قانونی پخش برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی در ایران و بدون شک قدرتمندترین نهاد رسانه‌ای کشور با توجه به طیف وسیع موضوعات و سلایق و نیازهای گوناگون مردم، برنامه‌های متفاوت و متنوعی را برای همه اقشار تولید کرده‌است.

در آخرین آماری که سایت صدا و سیما ارائه کرده‌است، این رسانه طی ۹ ماه سال ۱۴۰۰ در مجموع ۳۵۴۷ ساعت و ۲۳ دقیقه درباره «کتاب و کتابخوانی» برنامه تولید و پخش کرده‌است. از این میزان، در مجموع ۱۳۰۸ ساعت و ۳۴ دقیقه برنامه رادیویی و ۵۷۱ ساعت و ۴۶ دقیقه برنامه تلویزیونی از شبکه‌های سراسری سازمان صدا و سیما تولید شده‌است. شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی استان‌ها هم در مجموع ۹۶۹ ساعت و ۴۷ دقیقه برنامه برای شنوندگان و ۶۲۴ ساعت و ۳۴ دقیقه برنامه برای مخاطبان سیما تولید کرده‌اند.

همچنین طی ۹ ماه، بخش‌های خبری مختلف سازمان صدا و سیما با ۳۵ ساعت و ۱۵ دقیقه برای شنوندگان رادیو و با تولید ۳۷ ساعت و ۲۷ دقیقه برای بینندگان تلویزیون برنامه کتاب‌محور تولید و پخش کرده‌اند. رادیو فرهنگ، شبکه چهار سیما و شبکه استانی فارس، سهم بیشتری در تولید برنامه کتاب‌محور را به خود اختصاص داده‌اند.

کتاب در جعبه جادویی

برنامه‌های تولید شده در حوزه‌های کتاب، کتابخوانی، مطالعه، نشر و سایر حوزه‌های مرتبط در چند سال اخیر، در دو دسته کلی قرار می‌گیرند: اول، برنامه‌های مناسبتی که در روزهای برپایی نمایشگاه بین‌المللی کتاب یا هفته کتاب و... رونق می‌گیرند. دوم، برنامه‌های روتین و دنباله‌دار که جز تولیدات منظم شبکه‌های مختلف‌اند و برای مخاطبان علاقه‌مند خود تهیه می‌شوند.
در ادامه نگاهی خواهیم داشت به آثار برجسته تلویزیون به تفکیک شبکه که محور آن کتاب بوده و البته روتین و دنباله‌دار در تلویزیون به نمایش درآمده‌اند.

شبکه یک

روایت ۱۲۰ قسمتی کتاب «دا» به شیوه تصویرسازی. روایت این اثر با پریوش نظریه آغاز شد و افرادی نظیر بهناز جعفری، افسانه بایگان، شقایق فراهانی، نیوشا ضیغمی و... در آن حضور داشتند.

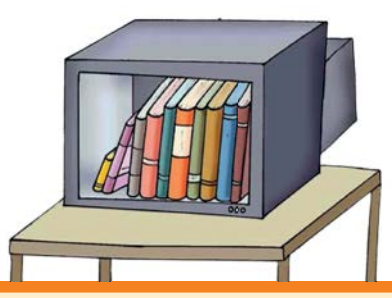
روایت تلویزیونی از کتاب « نورالدین پسر ایران» در ۳۰ قسمت.

برنامه «سطر آخر» که هفته گذشته پخش شد و بر اساس کتاب‌های منتشرشده، خاطرات راویان کتاب‌های مطرح دفاع مقدس را مرور کرد.

شبکه دو

«یار مهربان» در راستای ترویج و گسترش فرهنگ کتاب و کتابخوانی در بین مخاطبان به‌ویژه مخاطبان کودک و نوجوان تولید شد. این برنامه علاوه‌بر پرداختن به تأثیر فرهنگ کتابخوانی در نوع زندگی؛ به موضوع اهدای کتاب به مدارس نیز می‌پرداخت.

برنامه‌های دیگر: «کتابخانه عمو پورنگ» و «محله گل و بلبل»

شبکه سه

«کتاب‌فروشی هدهد» که بر اساس گفته کارگردان آن مرضیه برومند، می‌شود کتاب را هم جذاب تبلیغ کرد، شاید تنها فیلمی باشد که به طور مستقیم به مساله کتاب و مطالعه پرداخته‌باشد.

«نردبان آسمان» شامل بخش‌های متنوع و جذابی چون ترنم دل، مستند جمع‌آوری نهج‌البلاغه توسط سیدرضی، رسانه‌های نوین و نهج‌البلاغه، بزرگان و نهج‌البلاغه، مباحث دانشجویی و نهج‌البلاغه بود. این برنامه با هدف آشنایی بیشتر جامعه به‌ویژه جوانان با «کتاب ارزشمند نهج‌البلاغه» ارائه شد.

برنامه‌های دیگر: «پایی که جاماند»، گزارش «نود ثانیه با کتاب» و «شابک»